

Dunja Popivoda¹
Student doktorskih akademskih studija
Smer Privatno pravo
Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu
Broj indeksa 2-10/1C

**PREGLED BIBLIOGRAFIJE RADOVA ZA IZRADU
DOKTORSKE DISERTACIJE POD NASLOVOM
Ugovor o doživotnom izdržavanju²**

UVOD

Ugovor o doživotnom izdržavanju je po svojoj prirodi i suštini obligacioni ugovor bez obzira što ga reguliše Zakon o nasleđivanju. Ovaj ugovor je pravni posao „inter vivos“, dvostrano obavezan, teretan, aleatoran, formalan, dugotrajan (sa trajnim izvršenjem prestacije na strani davaoca izdržavanja), zaključuje se s obzirom na naročita svojstva ličnosti tzv. „intuitu personae“ i imovina koja je obuhvaćena ugovorom ne ulazi u zaostavštinu primaoca izdržavanja. Ugovor je motivisan razlozima naklonosti i osobitog poverenja između primaoca i davaoca izdržavanja.

Prema čl.194 ZON ugovorom o doživotnom izdržavanju obavezuje primaoca izdržavanja da se posle njegove smrti na davaoca izdržavanja prenese svojina tačno određenih stvari ili kakva druga prava, a davalac izdržavanja se obavezuje da ga, kao naknadu za to, izdržava i da se brine o njemu do kraja njegovog života i da ga posle smrti sahrani.

Najviše neslaganja u teoriji izazivaju predmet i sadržina ugovora o doživotnom izdržavanju. Sadržinu obligacije čine prava i obaveze ugovornih strana odnosno prava i obaveze davaoca izdržavanja i prava i obaveze primaoca izdržavanja koje su jedne drugima korespondentne. Predmet ugovora o doživotnom izdržavanju predstavlja ono o čemu je ugovor. Pre svega, predmet ugovora mogu biti nepokretne stvari i zajedno sa njima pokretne stvari koje služe za upotrebu nepokretnih stvari kao npr. poljoprivredne stvari, alati, stoka i tome slično, zatim same pokretne stvari i svakako pokretne stvari veće vrednosti. Predmet ugovora mogu biti činidbe jedne ugovorne strane a to je najčešće davalac izdržavanja koji će o primaocu izdržavanja da brine, da ga u bolesti dvi, sahrani ga nakon smrti itd..(lične činidbe) ili, pak, činidbe koje se odnose na izdržavanje odnosno rad davaoca izdržavanja kao npr. da vodi računa o domaćinstvu primaoca izdržavanja, obrađuje zemlju i tome slično. Bitna karakteristika ugovora o doživotnom

---

¹ Advokat u Novom Sadu, Trg Neznanoj junaka 4/I; doktorant na Pravnom Fakultetu u Novom Sadu, Univerzitet Novi Sad, Republika Srbija, internet adresa: dunjapopivoda@yahoo.com

² Izrada i objavljivanje bibliografije radova koje se odnose na disertaciju deo je obaveza na doktorskim akademskim studijama Privatno pravo Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu.

izdržavanju jeste da je njime obuhvaćena imovina koja postoji u trenutku zaključenja ugovora.

Subjekti ugovora o doživotnom izdržavanju mogu biti fizička lica i pravna lica ali samo u ulozi davaoca izdržavanja. Posebnu pažnju zauzimaju supružnici kao ugovorne strane u ugovoru o doživotnom izdržavanju kao i problem razvoda braka i opstanka ovog ugovora.

Najviše problema u praksi izaziva prestanak ugovora o doživotnom izdržavanju i to kada je u pitanju raskid ugovora od strane ugovarača ili pak, nakon smrti jedne od ugovornih strana, poništaj ugovora o doživotnom izdržavanju. Parnice koje se vode pred Sudom, iziskuju dugotrajno izvođenje dokaznih predloga u postupku jer je u pitanju ugovor sa trajnim izvršenjem prestacije na strani davaoca izdržavanja a Sud tek nakon celokupno i potpuno utvrđenog činjeničnog stanja može da izvede svestranu ocenu dokaza i donese presudu u konkretnoj pravnoj stvari.

Sudska praksa je bogata primerima kada se ima u vidu ugovor o doživotnom izdržavanju. Stavovi Apelacionih Sudova i Vrhovnog Kasacionog Suda (pre Vrhovnog Suda Srbije) u našoj zemlji idu ka tome da se najčešće po tužbi primaoca izdržavanja za raskid ugovora, ugovor raskida jer više ne predstavlja saglasnu volju ugovornih strana ali se, po protivtužbi davaoca izdržavanja, najčešće odlučuje na taj način da se davaocu izdržavanja dosuđuje određeni novčani iznos koji treba da bude ekvivalentan izdržavanju datom za vreme trajanja ugovora. U pitanju je mesečni iznos naknade koji Fond Penzijskog i invalidskog osiguranja isplaćuje kao naknadu za pomoć i negu drugog lica.

Ugovor o doživotnom izdržavanju se suštinski nije menjao od antičkih vremena. Kroz istoriju pa do danas on ostvaruje svoju, pre svega, zaštitnu i humanu funkciju prema starim i bolesnim članovima društva najčešće prema članovima porodice. Vremenom je zaključivanje ovog ugovora izašlo iz okvira porodice i mogućnost zaključenja ovog ugovora imaju sva fizička i pravna lica (davaoci izdržavanja), izuzev određenih zakonskih ograničenja. Socijalni momenat kod zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju znači rasterećenje društva i prenos brige sa društva na pojedinca. Sa ekonomskom krizom i siromaštvom, zaključivanje ugovora o doživotnom izdržavanju umesto socijalnog momenta prate imovinski interesi što je nespojivo sa njegovom primarnom funkcijom.

Promene vezane za ugovor o doživotnom izdržavanju su išle samo u pravcu svrstavanja ovog ugovora u nasledno pravo ili obligaciono pravo. Savremena evropska zakonodavstva ovaj ugovor svrstavaju u ugovor obligacionog prava, dok se u našem zakonodavstvu i dalje nalazi među ugovorima naslednog prava. Znači, promene su išle jedino u pravcu pozicioniranja ovog ugovora u pravnom sistemu a nikako vezano za njegovu suštinu. Čak je i forma ovog ugovora u našem i uporednom zakonodavstvu identična- u pitanju je formalan ugovor.

Neophodno je da se ugovor o doživotnom izdržavanju detaljnije izuči, prvenstveno problemi koji prate održavanje ovog ugovora na snazi jer je jedna od njegovih bitnih odlika dugotrajnost kao trajnost izvršenja prestacije na strani davaoca izdržavanja i cilj zaključenja ovog ugovora, imajući u vidu društvene promene, ekonomsku krizu, siromaštvo, nezaposlenost itd., a što sve utiče na motive zaključenja ovog ugovora kao „intuitu personae“ pravnog odnosa. Uređenje ugovora o doživotnom izdržavanju, kako kroz istoriju tako i danas, diktira društveno uređenje i način života ljudi, te ga najviše izgrađuju praksa i život.

U domaćoj literaturi ugovoru o doživotnom izdržavanju nije posvećena dovoljna pažnja imajući u vidu značaj koji ima. Stiče se utisak da ovaj ugovor gradi praksa a da ga teorija opisuje i tumači. Čak ni elementi ovog ugovora, karakteristike, predmet, sadržina, subjekti, prestanak ugovora itd... nisu dovoljno obrađeni u teoriji, što ukazuje na potrebu sveobuhvatnijeg izučavanja ugovora o doživotnom izdržavanju i njegovu širu teoretsku afirmaciju. Svega nekoliko autora se ozbiljno bavilo ovom tematikom među kojima je pre svega dr Nevenka Subotić- Konstantinović i Stojan Mihajlović koji podržavaju klasično shvatanje ovog ugovora kao ugovora naslednog prava. Neuporedivo su brojniji članci o ugovoru o doživotnom izdržavanju. Od savremenih domaćih teoretičara koji se bave ovim ugovorom su Jelena Vidić, Albijanić Milan, Stojanović Nataša i drugi dok su se u periodu 60.-80.-tih godina prošlog veka ugovorom o doživotnom izdržavanju bavili Kosta Mesarović, Borislav Kapamadžija, Dušan Radoman, Stojan Mihajlović i drugi..

U pravnom sistemu Republike Srbije zakoni koje se odnose na ugovor o doživotnom izdržavanju su: Zakon o nasleđivanju³, Zakon o obligacionim odnosima⁴, kao i Zakon o javnom beležništvu⁵ kao *lex specialis*.

U nemačkoj literaturi, nakon velike reforme nemačkog zakonodavstva početkom ovog veka, autori koji su dali značajan doprinos izučavanju ugovora o doživotnom izdržavanju su Verlag C.H. Beck, sa svojim udžbenicima *Juristische Kurz-Lehrbücher*, Dieter Medicus, *Schuldrecht I* i *Schuldrecht II*, oba iz 2006. godine, zatim, Prutting, Wegen, Weinreich, su napisali komentar Nemačkog Građanskog Zakonika (BGB Kommentar) 2009.godine, tu su Paul Lemp, Horst, Moriz von Staubenrauch i drugi. Nemačka literatura dominira među ostalom inostranom literaturom kada je u pitanju izučavanje ovog ugovora. Austrijska i švajcarska zakonodavna rešenja prate nemačko zakonodavstvo, dok su i druga evropska zakonodavstva ovaj ugovor regulisala po ugledu na nemački BGB. Što se tiče susednih zemalja, Hrvatska je ovaj ugovor regulisala Zakonom o nasleđivanju, dok je Crna Gora otišla korak dalje pa je ovaj ugovor svrstala u ugovore obligacionog prava.

U našoj zemlji u primeni je Zakon o nasleđivanju od 1995. godine, mada se odredbe koje se odnose na ugovor o doživotnom izdržavanju nisu menjale od 1955. godine i više ne odgovaraju aktuelnim potrebama. Neophodno je više pažnje posvetiti brojnim pitanjima iz oblasti ugovora o doživotnom izdržavanju, najviše razlozima za raskid i poništaj ovog ugovora, te u cilju prevencije opstanka ovog ugovora potrebno je izučiti razloge koji dovode do poremećaja odnosa ugovornih strana i prestanka ugovora o doživotnom izdržavanju. Ovaj ugovor ima izuzetan značaj upravo zbog činjenice da se aktuelna društvena slika odražava kroz učestalost zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju.

Idući u korak sa savremenim zakonodavstvima, potrebno ja da se uradi izmena zakonske regulative te da i u našem pravnom sistemu ugovor o doživotnom izdržavanju bude ugovor obligacionog prava a ne ugovor naslednog prava, posebno imajući u vidu da je počev od 01.septembra 2014. godine u primeni Zakon o javnom beležništvu prema

³ Zakon o nasleđivanju, *Sl. glasnik RS*, br. 46/95 i 101/2003 - odluka USRS

⁴ Zakon o obligacionim odnosima, *Sl. Glasnik RS* br. "Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRJ", br. 31/93 i "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja

⁵ Zakon o javnom beležništvu, *Sl. Glasnik* br. 31/2011, 85/2012, 19/2013 i 55/2014 - dr. zakon

kojem se ovaj ugovor stavlja u isključivu nadležnost javnih beležnika obzirom da mora biti sačinjen u formi javnobeležničkog zapisa i overen od strane javnog beležnika. Imajući u vidu aktuelne probleme u pravosuđu, izvesno je da je neophodna izmena Zakona o javnom beležništvu kao i pratećeg seta zakona u našoj zemlji.

U nastavku autor iznosi pregled bibliografije radova koju će koristiti pri izradi doktorske disertacije. U pitanju je preliminarni pregled literature budući da će se tokom pisanja teze navedena lista prilagođavati konačnom konceptu rada. Pregled literature se odnosi na knjige i članke dok se izvori poput sudskih odluka, stavova Vrhovnog kasacionog Suda i internet izvori ne navode. Autor je odlučio da disertaciju piše srpskim latiničnim pismom.

LITERATURA

Knjige

- ANTIĆ O.**, *Nasledno pravo*, Beograd, 1994.
- ANTIĆ O., BALINOVAC Z.**, *Komentar Zakona o nasleđivanju*, Nomos, Beograd, 1996.
- BAKIĆ V.**, *Porodično pravo*, Beograd, 1982.
- BLAGOJEVIĆ B.**, *Nasledno pravo*, Beograd, 1983.
- BABIĆ I.**, *Nasledno pravo*, Fakultet za evropske pravno-političke studije Univerziteta Singidunum, Novi Sad, 2012.
- BEGOVIĆ M.**, *Vakufi u Jugoslaviji*, Naučno delo, Beograd, 1963.
- GAMS A.**, *Bračno i porodično imovinsko pravo*, Naučna knjiga, Beograd, 1966.
- HERRING J.**, *Family law*, Second edition, Oxford University, 2004.
- IZUHARA M.**, *Housing, Care and Inheritance*, Routledge, Abingdon, UK, 2009.
- KONSTANTINOVIĆ M.**, *Obligacije i ugovori, skica za zakonik o obligacijama i ugovorima*, Pravni fakultet u Beogradu, 1969.
- MIHAJLOVIĆ S.**, *Zajednica života zasnovana ugovorom o doživotnom izdržavanju*, doktorska disertacija, Zrenjanin 1965.
- MILOŠEVIĆ LJ.**, *Dopunski materijal iz predmeta obligaciono pravo*, Pravni fakultet u Novom Sadu, 1971.
- NIKČEVIĆ T, PAVČEVIĆ B.**, *Crnogorske isprave XVI-XIX vijeka*, Zbornik dokumenata, Arhiv SRCG, Cetinje, 1964.
- PRUTTING, WEGEN, WEINREICH**, *BGB Kommentar*, 4. Auflage, 2009.
- POČUČA M.**, *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija, Novi Sad, 2011.
- PEROVIĆ S.**, *Formalni ugovori u građanskom pravu*, Beograd, 1964.
- RADIŠIĆ J.**, *Obligaciono pravo*, opšti deo, Beograd, 1990.
- SALMA J.**, *Obligaciono pravo*, šesto izdanje, Novi Sad, 2005.
- SUBOTIĆ-KONSTANTINOVIĆ N.**, *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, doktorska disertacija, Beograd, 1964.
- SUBOTIĆ-KONSTANTINOVIĆ N.**, *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Beograd, 1968.

SVORCAN S., *Raskid ugovora o doživotnom izdržavanju*, Savremena Administracija, Beograd, 1988.

SUDŽUM R., *Bračni imovinski režim u pravu Jugoslavije*, doktorska disertacija odbranjena na Pravnom fakultetu u Beogradu, Beograd, 1979.

SUDŽUM R., *Imovinski odnosi bračnih drugova*, Beograd, 1982.

SEPP K., *Der Leibrentenvertrag nach dem Bürgerlichen Gesetzbuch*, Munchen, 1905.

TARANOVSKI T., *Istorija srpskog prava u Nemanjićkoj državi*, Beograd, 2002.

UDRUŽENJE ZA GRAĐANSKO PROCESNO I ARBITRAŽNO PRAVO, Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu, *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, zbornik radova, Niš, 1997.

UBAVIĆ M., *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Beograd, 2004.

VERLAG C.H. BECK, *Juristische Kurz-Lehrbücher, dieter Medicus, Schuldrecht I Allgemeiner Teil 17.Auflage*, Munchen, 2006.

VERLAG C.H. BECK, *Juristische Kurz-Lehrbücher, dieter Medicus, Schuldrecht II, Besonderer Teil 13.Auflage*, Munchen 2006.

Članci

ALBIJANIĆ M., *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Pravni život, vol 45 br.10, 1996.

ČUKIĆ Z., *Ugovor o doživotnom izdržavanju u sudskoj praksi*, Sudska praksa, Beograd, 2011.

DURĐEVIĆ D., *Uvođenje ugovora o nasleđivanju u srpsko pravo*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, vol 57, br.2, 2009.

GRUJIĆ N., *Davalac izdržavanja kod ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, volumen 83, broj 6, 2011.

GICIC Z., *Pravno dejstvo jednostranog otuđenja imovine koja je obuhvaćena ugovorom o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, volumen 15, broj 10, 1966.

GAVRIĆ I., *Subjekti ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 74, br.7-8, 2014.

IZUHARA M., *Negotiating family support? The "General contract" between long-term care and inheritance*, Cambridge University Press, jnl soc. Pol., 33, 2004.

JOHANNESSEN K.I., *Justice in care- with special regard to long term care*, Oxford University Press, on behalf The Journal of Christian Bioethics, 15(2), 2009.

KAPAMADŽIJA B., *Psihijatrijsko veštacenje kod testamenta i ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 57, br. 2, 1985.

KRSTIĆ N., *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Mobilna pravna klinika: od institucije ka žrtvi, Niš, 2014.

KRSTIĆ N., *Višestruko raspolaganje nepokretnom stvari na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju*, Pravni život, časopis za pravnu teoriju i praksu, 2011.

LOZA B., *Ugovor o doživotnom izdržavanju i nužni nasljednici*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, god 20, 1972.

MISITA N., *Nepodnošljiv zajednički život i raskidanje ugovora o doživotnom izdržavanju*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Novom Sadu, 1980.

MISITA N., *Dejstvo izmjene okolnosti kod ugovora o doživotnom izdržavanju*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, 1979.

MESAROVIĆ K., *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 18, br.5, 1969.

MESAROVIĆ K., *Da li je moguće sklapanje ugovora o doživotnom izdržavanju između bračnih drugova*, Glasnik, vol 13, br. 4, 1964.

MESAROVIĆ K., *Kontroverze u tumačenju pravne prirode ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 10, br.9, 1961.

MESAROVIĆ K., *O pobijanju pravne važnosti ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 9, br. 6, 1960.

MESAROVIĆ K., *O raskidu ugovora o doživotnom izdržavanju i njegovim posledicama*, Glasnik, vol 11, br. 2, 1962.

MESAROVIĆ K., *Pravna obeležja ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 12, br. 3, 1963.

MESAROVIĆ K., *Pravni oblici ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 9, br.4, 1960.

MESAROVIĆ K., *Predmet ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 10, br. 12, 1961.

MESAROVIĆ K., *Promenjene okolnosti i izvršenje ugovora o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 11, br. 11, 1962.

MECINOVIĆ N., *Ugovor o doživotnom izdržavanju i poslovna sposobnost umereno i teže ometenih u psihofizičkom razvoju*, specijalistički rad, Beograd, 2011.

MIHAILOVIĆ S., *Ugovor o doživotnom izdržavanju i stanarsko pravo*, Glasnik, vol 18, br.6, 1969.

MANČEV D., *Maloletnici kao ugovorne stranke u ugovoru o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 24, br. 2, 1975.

NAPIJALO D., *Sporna pitanja ugovora o doživotnom udruživanju*, Sudska praksa, jugoslovenski stručno naučni časopis, Beograd, 1999.

PAJTIĆ B., *Ugovori bračnih drugova u evropskim zakonodavstvima i srpskom pravu*, Zbornik radova Pravnog Fakulteta Novi Sad, vol 44, br.3, 2010.

PAUNOVIĆ S., *Neprenosivost prava primaoca izdržavanja*, Sudska praksa, jugoslovenski stručno naučni časopis, Beograd, 2011.

POPIVODA D., *Aleatorni teretni ugovor*, Glasnik, vol 82, br.4, 2010.

POPIVODA D., *Kvazi ugovor o doživotnom izdržavanju*, Pravna riječ, Časopis za pravnu teoriju i praksu, 2012.

POPIVODA D., *Plodouživanje u naslednopravnim ugovorima*, Pravna riječ, Časopis za pravnu teoriju i praksu, 2011.

POP-GEORGIEV D., *Dogovorot za doživotna izdržka*, Pregled, br.5-6, 1958.

PETROVIĆ V., *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Istočnom Sarajevu, br.1, 2010.

ROK L., *Ugovor sa naslednopravnim dejstvom- ugovor o usupanju i raspodeli imovine za života*, Pravo, teorija i praksa, vol 26, br.78, 2009.

RADOMAN D., *Pogled na ugovor o doživotnom izdržavanju*, Glasnik, vol 11, br.4, 1962.

RADOMAN D., *Ugovor o doživotnom izdržavanju i zaštita nužnog dela*, Glasnik, vol 15, br. 5, 1966.

SAVESKA M., *Raskid ugovora o doživotnom izdržavanju iz razloga nepodnošljivosti zajedničkog života*, Zbornik radova, vol 15, br.2, 1981.

SAVIĆ T., *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Zbornik radova sudija Drugog Opštinskog suda u Beogradu, 2007.

STANKOVIĆ M., *Ugovor o doživotnom izdržavanju u srpskom pozitivnom pravu: zaštita primaoca izdržavanja*, Pravni život, časopis za pravnu teoriju i praksu, 2010.

STEVANOV M., *Dalje izgrađivanje ugovora o doživotnom izdržavanju*, Anali Pravnog fakulteta, Beograd, 1966.

STOJANOVIĆ N., *Oporezivanje dobara stečenih po naslednopravnom osnovu u Rep.Srbiji*, Zbornik radova Pravnog fakulteta Niš, br.55, 2010.

STOJANOVIĆ N., *Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života- zakonodavstvo, teorija i praksa*, Zbornik Pravnog fakulteta Niš, br.51, 2008.

STOJANOVIĆ N., *Pravne posledice ugovora o doživotnom izdržavanju*, master rad odbranjen na Pravnom fakultetu u Beogradu, 2012.

ŠOVIĆ S., *Zloupotreba prava kod ugovora o doživotnom izdržavanju*, Službeni glasnik, bilten sudske prakse Vrhovnog Suda Srbije, Beograd, 1999.

VIDIĆ J., *Ugovor o doživotnom izdržavanju*, Pravni život, vol 52, br.10, 2003.

VIDIĆ J., *Ugovor o doživotnom izdržavanju u sudskoj praksi: primer aktuelne prakse Opštinskog suda u Novom Sadu*, Pravni život, časopis za pravnu teoriju i praksu, 2003.

VELIMIROVIĆ R., *Ostvarivanje prava i obaveze izdržavanja*, časopis Radni odnosi i upravljanje, Beograd, 2000.

ŽIVKOVIĆ B., *Izmena ugovora o poklonu i ugovor o doživotnom izdržavanju*, Pravni informator, stručno naučni časopis, Beograd, 1999.